

Research Article

Valuable Vernacular Architectural Heritage: Tha Wang Community, Nakhon Si Thammarat Province

^{*}
Wirut Thinnakorn and Vira Inpuntung

Faculty of Architecture Silpakorn University, Bangkok 10200, Thailand

Abstract

Tha Wang Community is a remarkably significant historical area and part of Nakhon Si Thammarat's old town. In the community, there are some historical sites enlisted by the Fine Arts Department. However, a lot more vernacular architecture is prevalent as part of the old town, which suggests the establishment of the community, traditional ways of life and culture as well as great historical evidence of the town. Therefore, it seems that the vernacular architecture in the district is not adequately appreciated, which leads to the following research questions. 1. Is there valuable vernacular architecture in Tha Wang Community? 2. If any, what are the characteristics of valuable vernacular architecture in the community?

The objectives of this study are to survey vernacular architecture in Tha Wang Community and evaluate these buildings in the area to identify the characteristics of Tha Wang Community's valuable vernacular architecture. The method of study is by establishing evaluative criteria for the vernacular architecture of an old town in four aspects, namely aesthetics, history, science and education, and finally society and experimenting with the buildings form purposive sampling. Valuable vernacular buildings are considered from average scores of the four criteria or receive a high rating from at least one criterion. The findings reveal that apart from the enlisted historic sites, there are other treasured vernacular architectures, such as a raised wooden house near Tha Sak Canal, Bowon Panich Company's shop house, Nakhon Phan Shop's shop house and Kuan U Shrine.

Keywords: Cultural heritage, Vernacular architecture, Evaluation, Old town, Tha Wang Community

*

Corresponding authors:

Wirut Thinnakorn E-mail: wirut_arch@gmail.com

Received: 18 March 2020,

Revised: 7 May 2020,

Accepted: 2 June 2020

บทความวิจัย

มรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า: ชุมชนท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิรุจ ถิ่นนคร* และ วีระ อินพันทั้ง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ 10200

บทคัดย่อ

ชุมชนท่าวังเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์สูงและเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เมืองเก่านครศรีธรรมราช ในชุมชนท่าวังมีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีสูง แต่ในความเป็นจริงในชุมชนท่าวังยังมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจำนวนมากสอดแทรกอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเมืองเก่าที่แสดงถึงการก่อตั้งชุมชน วิถีชีวิตวัฒนธรรมเดิม และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเมืองด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวังไม่ได้รับการให้คุณค่า จึงนำไปสู่คำถามในการศึกษาว่า 1. ในชุมชนท่าวังมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าหรือไม่ 2. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าในชุมชนท่าวังมีคุณลักษณะอย่างไร

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อสำรวจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง เพื่อทดลองประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ศึกษาและหาคุณลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าในพื้นที่ชุมชนท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิธีการศึกษาโดยการสร้างเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่เมืองเก่าซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมแนวคิดของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นโดยมีเกณฑ์การประเมิน 4 ด้านคือ ด้านสุนทรียภาพ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาการและการศึกษา และด้านสังคม โดยตัดสินใจจากการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยจากการให้คะแนนคุณค่าทั้ง 4 ด้าน หรือคะแนนเฉลี่ยคุณค่าน้อยกว่า 1 เกณฑ์ โดยเลือกอาคารตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ผลการศึกษาพบว่า นอกจากโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วยังมีมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าอีกจำนวนหลายหลัง เช่น เรือนไม้ยกพื้นริมคลองท่าซัก ตึกแถวบริษัทบรรพตพาณิชย์ ตึกแถวร้านนครพันธ์ ศาลเจ้ากวนอู เป็นต้น

คำสำคัญ: มรดกวัฒนธรรม, สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น, การประเมินคุณค่า, เมืองเก่า, ชุมชนท่าวัง

* ผู้แต่งหลัก:

วิรุจ ถิ่นนคร อีเมล: wirut_arch@gmail.com

วันที่รับบทความ: 18 มีนาคม 2563,

วันที่แก้ไขบทความ: 7 พฤษภาคม 2563,

วันที่ตอบรับบทความ: 2 มิถุนายน 2563

บทนำ

ชุมชนท่าวังตั้งในพื้นที่ด้านทิศเหนือของเขตเมืองเก่า นครศรีธรรมราช เป็นย่านการค้าของชุมชนชาวจีนที่แสดงความเป็นศูนย์กลางการค้าของภูมิภาค ในชุมชนท่าวังมีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีสูง แต่ในความเป็นจริงในชุมชนท่าวังยังมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจำนวนมาก สอดแทรกอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเมืองเก่าที่แสดงถึงการก่อตั้งชุมชน วิถีชีวิตวัฒนธรรมเดิม และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเมืองด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวังไม่ได้รับการให้คุณค่า จึงนำไปสู่คำถามในการศึกษาว่า 1. ในชุมชนท่าวังมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าหรือไม่ 2. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าในชุมชนท่าวังมีคุณลักษณะอย่างไร จึงควรมีการศึกษาคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ชุมชนท่าวัง เพื่อเป็นฐานข้อมูลของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าที่ได้รับจากการสำรวจ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ชุมชนท่าวัง

วัตถุประสงค์

1. สำรวจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง
2. ทดลองประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ศึกษา
3. หาคุณลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าในพื้นที่ชุมชนท่าวัง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยศึกษาเครื่องมือวิธีการประเมินและเกณฑ์ในการให้คุณค่าสถาปัตยกรรมในหน่วยงานในระดับสากลคือองค์การยูเนสโก และหน่วยงานภายในประเทศคือกรมศิลปากร

ขั้นตอนการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิภาคทฤษฎีโดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยและสื่ออินเทอร์เน็ต โดยแบ่งเป็น

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารของหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นเมืองเก่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และหลักเกณฑ์การประเมินคุณค่าของสถาปัตยกรรมในระดับสากลและระดับประเทศ ข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา
2. สร้างเกณฑ์การประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่เมืองเก่าที่เหมาะสม
3. ทดสอบเกณฑ์การประเมินในพื้นที่ศึกษาคือชุมชนท่าวังด้วยการสัมภาษณ์และสำรวจภาคสนามโดยเลือกอาคารตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทสิ่งก่อสร้างเดี่ยวจำนวน 4 ตัวอย่าง
4. สรุปผลงานวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นฐานข้อมูลด้านแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าที่ได้รับจากการสำรวจ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. สามารถนำการประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง ไปปรับใช้กับการประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

พื้นที่ศึกษา: ชุมชนท่าวัง

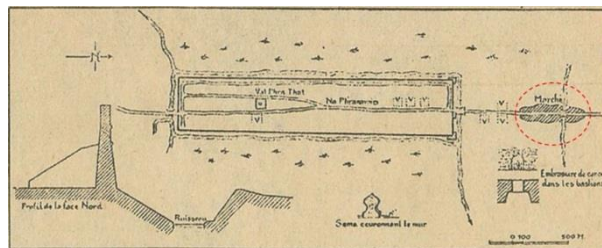
1. ประวัติศาสตร์ชุมชน

ชุมชนท่าวังเริ่มตั้งชุมชนบริเวณริมคลองท่าวังหรือคลองท่าซึกเป็นเส้นทางคมนาคมหลักทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนไปสู่ทะเลอ่าวไทยที่ปากแม่น้ำปากพญาซึ่งเป็นอ่าวสำหรับพักเรือสำเภา ทำให้ชุมชนท่าวังเป็นย่านการค้าที่สำคัญ ซึ่งตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของเมืองเก่านครศรีธรรมราชในอดีตเคยเป็นวังของ “เจ้าหญิงปรางหรือหม่อมปราง” เนื่องจากบริเวณหน้าวังของหม่อมปรางเป็นท่าเรือ มีเรือสำเภาในและต่างประเทศมาจอดเรียงรายนับแต่ท่าหน้าวังของอุปราชพัต (ยศขณะนั้น) ปัจจุบันคือวัดท่าโพธิ์มาจนถึงท่าหน้าวังของหม่อมปรางซึ่งปัจจุบันคือช่วงสะพานราเมศวร์ จึงได้ชื่อบริเวณนี้ว่า “ท่าวัง” (Upparamai, 1983)

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองหัวเมืองเป็นแบบเทศาภิบาล เมืองนครศรีธรรมราชพบความสำคัญด้านการเมืองการปกครอง แต่มีการพัฒนาด้านอื่นเกิดขึ้น เช่น การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การค้า ด้านการศึกษา การทำเหมืองแร่ และด้านการคมนาคม เป็นต้น กำแพงเมืองบางส่วนถูกรื้อออกเนื่องจากมีการพัฒนาของเมืองตามนโยบายของเมืองหลวง มีการสร้างสะพานเพื่อเชื่อมต่อเพื่อความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น ทำให้มีการขยายตัวการตั้งถิ่นฐานตามแนวสันทรายเดิม โดยเฉพาะชุมชนท่าวัง กลายเป็นย่านการค้าที่สำคัญ (Nonnat, 2019)

จากการพัฒนาเมืองในยุคนี้ส่งผลให้มีกลุ่มชาวจีนจำนวนมากอพยพมาทำการค้าขายในบริเวณนี้ นครศรีธรรมราชเข้าสู่เศรษฐกิจในยุคใหม่และชุมชนท่าวังเป็นศูนย์กลางด้านการค้าของภูมิภาค เป็นชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่ พ่อค้าชาวจีนบางคนทำการค้าจนกิจการรุ่งเรืองถึงส่งออกสินค้าไปเมืองปีนัง สิงคโปร์ และกลายเป็นบุคคลสำคัญของเมือง ได้รับศักดินาและตำแหน่งทางราชการ

ในการดูแลผลประโยชน์ของราชการ ส่งผลให้พ่อค้าชาวจีนและชาวต่างชาติสร้างอาคารบ้านเรือนและร้านค้ามีความหนาแน่นมากขึ้นโดยก่อสร้างเป็นลักษณะของตึกแถว 2-3 ชั้น เพื่อเป็นร้านค้าและที่อยู่อาศัยซึ่งได้รับอิทธิพลรูปแบบการก่อสร้างจากตะวันตกผ่านฝีมือชาวจีนที่อพยพเข้ามาทำการค้าในชุมชนท่าวัง (Songprasert, 2011)

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่เมืองนครศรีธรรมราชโดย ม.ล.เดอ ลาจองกิแอ เมื่อ พ.ศ.2455 (สมัยรัชกาลที่ 6) แสดงภาพกำแพงเมือง ลักษณะแนวกำแพงเมืองนครศรีธรรมราช ในแผนที่เขียนไว้ว่า Vat Phra That หมายถึงวัดพระมหาธาตุ Na Phranarai หมายถึงหอพระนารายณ์ และ Marche หมายถึงตลาด โดยได้ลงรายละเอียดบริเวณคลองท่าวัง ซึ่งหมายถึงตลาดท่าวัง ที่มา: (Petkaew & Noonsuk, 1977)

2. สภาพแวดล้อมชุมชนในปัจจุบัน

ปัจจุบันชุมชนท่าวังเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญของเมือง มีถนนราชดำเนินเป็นถนนสายหลักของเมืองและเป็นถนนสายหลักของพื้นที่ มีอาคารพาณิชย์และอาคารเรือนแถวเพื่อการค้าขายตั้งริมสองฝั่งของถนน มีถนนจำเริญวิถีและถนนศรีปราชญ์เป็นถนนสายรองซึ่งวางตัวขนานกับถนนราชดำเนิน ถนนเทวราช ถนนชมพูพล และถนนวัดคิดเป็นถนนรองที่ตัดขวางกับถนนราชดำเนิน มีอาคารพาณิชย์และบ้านเดี่ยวริมถนนดังกล่าวในพื้นที่ชุมชนมีศาลเจ้าและวัดจำนวนมาก เช่น ศาลเจ้ากวนอู วัดโพธิ์ วัดจันทร์าราม วัดศรีทวี วัดวังตะวันตกและวัดวังตะวันออก

เกณฑ์พิจารณา	คำอธิบาย
	ส่งเสริมภูมิทัศน์ของพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า
2. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์	หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาวบ้านหรือชุมชน มีความเก่าแก่ มีการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ของชุมชนในช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ มีลักษณะรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่แสดงถึง การก่อตั้งชุมชน หรือวัฒนธรรมเดิมของชุมชน
2.1 ประวัติศาสตร์ชุมชน	หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารที่เชื่อมโยงกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชุมชน การก่อตั้งชุมชน วิวัฒนาการชุมชน โดยสะท้อนเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครองของชุมชนในอดีต
2.2 เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์	หมายถึง เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาวบ้านหรือชุมชน ซึ่งมีความสมบูรณ์และชัดเจนของหลักฐาน
2.3 มีความเก่าแก่	หมายถึง ดำเนินมาเป็นเวลานาน มีอายุอาคารมากกว่า 50 ปี สามารถบอกยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
3.คุณค่าด้านวิทยา-การและการศึกษา	หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารที่เป็นแหล่งข้อมูล แสดงความแท้ดั้งเดิม มีความหายาก มีเอกลักษณ์ เป็นจุดเปลี่ยนรูปแบบหรือประโยชน์การใช้สอยจากปัจจัย ความเชื่อ ภูมิปัญญาในการก่อสร้างหรือวางผัง โดยสามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้ชัดเจน
3.1 มีความแท้ดั้งเดิม	หมายถึง อาคารหรือส่วนประกอบของอาคารมีความครบถ้วนของแหล่งข้อมูล และสื่อความหมายในด้านรูปแบบ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ผังบริเวณ เทคโนโลยี วัสดุ ประโยชน์การใช้สอยได้
3.2แสดงภูมิปัญญา	หมายถึง ความรู้ของช่างที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษหรือผู้มีความรู้ในท้องถิ่นต่าง ๆ

เกณฑ์พิจารณา	คำอธิบาย
3.3 มีเอกลักษณ์	หมายถึง อาคารมีลักษณะเฉพาะ หรือกลุ่มอาคารที่มีลักษณะร่วมกันในด้านสถาปัตยกรรม วัสดุ การใช้สอย เป็นต้น หรือเป็นตัวแทนวัฒนธรรมที่บอกยุคสมัยหรือพื้นที่ได้
3.4 หายาก	หมายถึง มีเพียงหนึ่งเดียว มีเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ
3.5จุดเปลี่ยนรูปแบบ	หมายถึง การเปลี่ยนความคิดหรือปัจจัย การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ หรือประโยชน์ การใช้สอยของอาคาร เช่น ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น
4.คุณค่าด้านสังคม	หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีหรือพิธีกรรม ความเชื่อ เรื่องเล่าหรือตำนานของชุมชน มีความผูกพันกับท้องถิ่น เป็นที่รู้จักและยอมรับ มีการใช้ประโยชน์อาคารอย่างต่อเนื่อง
4.1 เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม	หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณี ความคิด ความเชื่อ งานศิลปะ วรรณกรรม เรื่องเล่าหรือตำนาน
4. 2 มีความผูกพันกับท้องถิ่น	หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารที่มีความผูกพันทางใจ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในท้องถิ่น หรือเป็นที่ยอมรับเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน
4.3 มีการใช้สอยต่อเนื่อง	หมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารที่มีกิจกรรมการใช้สอยอย่างต่อเนื่อง โดยอาจสะท้อนจากอาคารหรือผังการใช้สอยในอาคาร

เกณฑ์การให้คะแนนความชัดเจนคือ ชัดเจนมาก = 3 คะแนน, ชัดเจนปานกลาง = 2 คะแนน, ชัดเจนน้อย = 1 คะแนน, ไม่มีข้อมูล = 0 คะแนน โดย

มีการจัดลำดับคุณค่าเพื่อเป็นมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
ทรงคุณค่า คือ

1. ได้คะแนนเฉลี่ยคุณค่ามาอย่างน้อย 1 เกณฑ์ (2 – 3 คะแนน)
2. พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยเป็นตัวเลขที่มีค่าไม่เกิน 3 คะแนน พิจารณาจากคะแนนรวมคือ 2.01 – 3.00 คะแนน อันดับหนึ่งมีคุณค่ามาก เป็นมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า, 1.01 – 2.00 คะแนน อันดับสองมีคุณค่าปานกลาง เป็นมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่สำคัญ, 0.01 – 1.00 คะแนน อันดับสามมีค่าน้อย เป็นมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

4. สถาปัตยกรรมในชุมชนท่าวัง

การศึกษาสถาปัตยกรรมในพื้นที่ชุมชนท่าวัง โดยการสำรวจภาคสนาม เพื่อทราบถึงสถาปัตยกรรมที่ได้ให้คุณค่าในพื้นที่หรืออาคารที่ได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถานจากกรมศิลปากร สถานที่สำคัญในชุมชน และอาคารเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ เพื่อทราบถึงประเภทอาคาร ตำแหน่งที่ตั้งและความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของชุมชน หรือสถานที่สำคัญในพื้นที่ชุมชนท่าวัง

1. โบราณสถาน

บริเวณพื้นที่ชุมชนท่าวังในปัจจุบันมีสถาปัตยกรรมที่เป็นโบราณสถานซึ่งขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรในพื้นที่จำนวน 3 แห่งคือ อาคารตีกรัณธัช วัดท่าโพธิ์, กุฏิวัดจันทาราม ตั้งอยู่ในวัดจันทาราม, กุฏิวัดวังตะวันตก ตั้งอยู่ในวัดวังตะวันตก (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงภาพสถาปัตยกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็น
โบราณสถานในพื้นที่ชุมชนท่าวัง ซึ่งอาคารดังกล่าวถือเป็น
สถาปัตยกรรมที่ได้รับการให้คุณค่าแล้วในปัจจุบัน

2. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง

การสำรวจภาคสนามเพื่อทราบถึงตำแหน่งของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ชุมชนท่าวัง โดยให้นิยามของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นคือ อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่สร้างจากชาวบ้าน หรืออาคารที่ไม่ได้ออกแบบโดยสถาปนิก เกิดจากวัฒนธรรมเดิมของชุมชน จากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของชุมชนในอดีต โดยสามารถแยกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวังเป็น 2 ประเภทมีรายละเอียดดังนี้ (ภาพที่ 4)

1. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทเรือนเดี่ยว
อาคารส่วนใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณริมคลองท่าชักและริมถนนสายรอง เป็นอาคารโครงสร้างไม้ 2 ชั้น อาคารครึ่งไม้ครึ่งปูน และอาคารก่ออิฐถือปูน มีการใช้สอยเป็นบ้านพักอาศัย

2. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทตึกแถว (shop house)
อาคารส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนินและใกล้ตลาด มีการใช้งานในปัจจุบัน บางหลังแม้ว่าจะมีสภาพทรุดโทรม หรือมีการต่อเติมติดป้ายโฆษณา แต่ยังเห็นร่องรอยความเจริญทางการค้าในยุคที่มีการ

ติดต่อค้าขายกับต่างประเทศและเป็นย่านศูนย์กลางการค้าในอดีต

ภาพที่ 4 แสดงแผนที่ตำแหน่งของโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง

5. การประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง

การสำรวจภาคสนามในพื้นที่ชุมชนท่าวังพบว่ามียุคสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่จำนวน 241 หลัง ผู้วิจัยได้เลือกอาคารตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อทดลองการประเมินคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทสิ่งก่อสร้างเดี่ยว 4 ตัวอย่าง ด้วยเกณฑ์พิจารณาคุณค่า 4 ด้าน คือ คุณค่าด้านสุนทรียภาพ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านวิชาการและการศึกษา และคุณค่าด้านสังคมโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 5 แสดงตำแหน่งกลุ่มตัวอย่างของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสิ่งก่อสร้างเดี่ยวในพื้นที่ชุมชนท่าวัง

ตารางที่ 2 แสดงการประเมินคุณค่ากลุ่มตัวอย่างสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทสิ่งก่อสร้างเดี่ยวในพื้นที่ชุมชนท่าวัง

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นตัวอย่าง	เกณฑ์การพิจารณาคุณค่า												คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นตัวอย่าง			
	สุนทรียภาพ				ประวัติศาสตร์		วิชาการและการศึกษา				สังคม							
	ศิลปกรรม	สภาพที่ปรากฏ	ตัวเรือน	สิ่งปลูกสร้าง	ประวัติและคุณค่า	หลักฐานทางประวัติศาสตร์	หลักฐานทางโบราณคดี	ความสำคัญ	สมมติฐานปัญหา	การกำหนด	ความสำคัญ	คุณค่าทางวิชาการ				คุณค่าทางศิลปกรรม	คุณค่าทางสังคม	
E2	1	3	2	3	3	2	3	2	3	3	2	1	2	3	35	2.33	บ้าน	
E36	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	1	3	3	40	2.67	บ้าน
F14	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	2	3	3	3	42	2.80	บ้าน
F19	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	3	42	2.80	บ้าน

จากการประเมินตัวอย่างสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง 4 ตัวอย่าง โดยสามารถอธิบายคุณค่าในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) อาคาร E2

เป็นอาคารเรือนไม้ชั้นเดียวแบบยกพื้น อยู่ภายในบริเวณซอยบูรณาวาตติตรมคลองท่าชักซึ่งเป็นพื้นที่ของชุมชนที่อยู่ริมคลองดั้งเดิม อาคารเป็นโครงสร้างไม้มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรม ถือเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า โดยมีคุณค่าระดับสูง คุณค่าด้านสุนทรียภาพด้านประวัติศาสตร์ และด้านวิชาการและการศึกษา และคุณค่าด้านสังคม สามารถแสดงรายละเอียดประเมินคุณค่าได้ดังนี้ (ตารางที่ 2) (ภาพที่ 6)

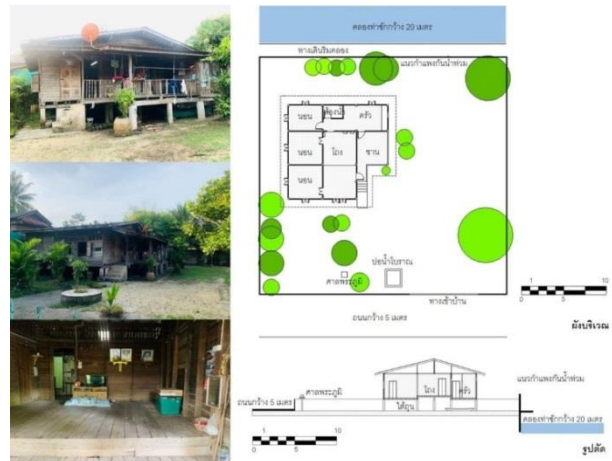
คุณค่าด้านสุนทรียภาพ ด้านศิลปกรรมมีการประดับลวดลายตกแต่งเล็กน้อย ผนังไม้ตีซ้อนเกร็ดแนวนอน ช่องลมและราวระเบียงหน้าบ้านเป็นระแนงไม้แนวตั้งแบบเรียบง่าย ด้านสถาปัตยกรรมเป็นเรือนไม้แบบดั้งเดิมที่มีความสวยงาม เรือนยกพื้นสูงจากระดับพื้นดินประมาณ 1.50 เมตร เพื่อป้องกันความชื้นและช่วงเวลาน้ำหลาก มีเสาดอหม้อเป็นคอนกรีตเหนือนานั้นขึ้นไปเป็นโครงสร้างไม้ หลังคาวางตามทิศแนวตะวันออก – ตะวันตก เป็นกระเบื้องลอนคู่ ฝ้าและผนังเป็นไม้ด้านผังบริเวณ มีองค์ประกอบเดิมค่อนข้างครบถ้วน มีศาล

พระภูมิ บ่อน้ำโบราณอยู่หน้าบ้าน มีต้นไม้และต้นหมาก เป็นพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ด้านผังชุมชนอาคารมีความกลมกลืนกับอาคารบริเวณริมคลองท่าชักซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารโครงสร้างไม้เหมือนกัน

คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ แสดงประวัติศาสตร์ของชุมชนโดยอาคารเป็นเรือนอยู่อาศัยริมคลองท่าชักยุคดั้งเดิมของชุมชนท่าวัง เป็นช่วงที่มีการใช้การสัญจรทางน้ำในอดีต เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อาคารเรือนไม้ชั้นเดียวในผังบริเวณที่มีสภาพดี มีความเก่าแก่มาก มีอายุอาคารประมาณ 100 ปี

คุณค่าด้านวิทยาการและการศึกษา มีความแท้ดั้งเดิมของรูปแบบและการใช้วัสดุโครงสร้างอาคารไม้ชั้นเดียวในระดับปานกลาง เนื่องจากมีการต่อเติมคร้วด้านหลัง แต่ในส่วนอื่นมีการใช้สอยแบบเดิม แสดงภูมิปัญญาในระดับสูงด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม โดยเรือนไม้ยกพื้นสูงจากระดับพื้นดิน เพื่อป้องกันความชื้นและเวลาน้ำหลาก ได้ถูกเป็นที่เก็บเรือ มีการระบายอากาศในอาคารด้วยช่องลม ผนังไม้ตีซ้อนเกร็ดแนวนอนเพื่อป้องกันน้ำฝนไหลย้อน ชายคายื่นยาวป้องกันฝนสาด อาคารวางแนวตะวันออก ตะวันตก เป็นเรือนไม้ยกพื้นแบบเรือนดั้งเดิมซึ่งมีความหายากและมีเอกลักษณ์สูง แต่ปัจจุบันไม่มีการเชื่อมต่อกับวิถีชีวิตทางน้ำเนื่องจากมีการสร้างกำแพงกันน้ำท่วม

คุณค่าด้านสังคม มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมน้อย เป็นความเชื่อส่วนตัวของผู้อาศัย มีพระภูมิทั้งพระและบูชาบรรพบุรุษภายในบ้าน มีความผูกพันกับท้องถิ่นในระดับปานกลาง เจ้าของบ้านเป็นคนดั้งเดิม เป็นที่รู้จักภายในชุมชนริมคลอง มีการใช้สอยต่อเนื่องโดยเป็นที่อยู่อาศัยตั้งแต่รุ่นแม่

ภาพที่ 6 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรม ผังบริเวณและรูปตัดของมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า E2

2) อาคาร E36

ตึกแถวบริษัทบรรพพานิชย์ เป็นอาคารเรือนตึกแถวรูปแบบโคโลเนียล 2 ชั้น 6 คูหา เป็นของขุนบรรรัตนรักษ์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของชุมชนท่าวัง อาคารตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนินและใกล้กับพื้นที่ชุมชนริมคลองท่าชัก เป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนริมคลอง ปัจจุบันเป็นสำนักงานขายส่งเครื่องดื่มต่าง ๆ ถือเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า โดยมีคุณค่าระดับสูง ด้านสุนทรียภาพด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาการและการศึกษาและด้านสังคม สามารถแสดงรายละเอียดประเพณีคุณค่าได้ดังนี้ (ตารางที่ 2) (ภาพที่ 7)

คุณค่าด้านสุนทรียภาพ ด้านศิลปกรรมมีความสวยงาม ด้านหน้าอาคารมีการตกแต่งรูปแบบโคโลเนียลอาคารด้านในมีระแนงไม้ฉลุ เสาระเบียงเป็นกระเบื้องดินเผาหน้าเข้าจากสิงคโปร์ ด้านสถาปัตยกรรมมีรูปแบบที่สวยงามเป็นตึกแถวแบบก่ออิฐยุคแรก โครงสร้างชั้นล่างเป็นเสาคอนกรีตและผนังรับน้ำหนัก สร้างด้วยฝีมือช่างจากสิงคโปร์ การใช้สอยชั้นล่างเป็นสำนักงานและพื้นที่ค้าขาย มีอาคารด้านหลังเป็นส่วนเก็บของและห้องพักรับรองชั้นบนเป็นส่วนของห้องนอนเจ้าของ ผังบริเวณในอาคาร

มีความสมบูรณ์ขององค์ประกอบพื้นที่เดิม ด้านหลังมีลานกลางแจ้งประกอบด้วย บ่อน้ำ ต้นชมพูขนาดใหญ่ ด้านฝั่งชุมชนอาคารตั้งริมถนนราชดำเนิน อยู่ในย่านการค้าที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และมีความกลมกลืนกับกลุ่มอาคารตึกแถวรูปแบบโคโลเนียลโดยรอบ

คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ เจ้าของอาคารคือขุนบรรณรัตน์รักษ์ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของประวัติศาสตร์ชุมชนท่าวัง อาคารตั้งอยู่ในย่านการค้าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากย่านการค้าบริเวณคลองท่าซึกซึ่งในช่วงที่มีการใช้การสัญจรทางน้ำในอดีต โดยขยายตัวตึกแถวริมถนนราชดำเนินในยุคแรกเดิมเป็นร้านขายสินค้าประเภทน้ำมันก๊าด ข้าวสาร บุหรี่ เบียร์และเป็นตัวแทนของธนาคารนครหลวงไทย รูปแบบอาคารได้รับอิทธิพลจากตึกแถวในสิงคโปร์ ในช่วงที่มีการติดต่อค้าขายกับปิ่นและสิงคโปร์ในอดีต อาคารมีสภาพดี มีโครงสร้างมั่นคงแข็งแรง มีความเก่าแก่มาก มีอายุประมาณ 120 ปี ถือเป็นหลักฐานที่สำคัญของประวัติศาสตร์ชุมชนท่าวัง

คุณค่าด้านวิทยาการและการศึกษา อาคารมีความแท้ดั้งเดิมระดับปานกลาง มีการปรับปรุงรูปแบบด้านหน้าอาคารในยุคหลัง มีการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ค้าขายเดิมโดยเน้นเป็นสำนักงานมากขึ้น แต่ยังคงมีความดั้งเดิมและความครบถ้วนของการใช้วัสดุสูง แสดงภูมิปัญญาหลายด้าน คือด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศ โดยมีการก่ออิฐสองชั้นเพื่อเป็นผนังรับน้ำหนักและป้องกันความร้อนจากภายนอก มีลานหลังบ้านเพื่อเป็นพื้นที่รับแสงและระบายอากาศภายในอาคาร ภูมิปัญญาฝีมือช่างโดยใช้โครงสร้างเสาคอนกรีตและผนังรับน้ำหนักและโครงสร้างไม้ของช่างฝีมือชาวสิงคโปร์ และภูมิปัญญาในการจัดการพื้นที่ที่เกิดจากความต้องการใช้สอยเพื่อรองรับการค้าสำนักงานและอยู่อาศัยอยู่ภายในอาคารเดียวกัน รูปแบบ

และการใช้สอยอาคารมีเอกลักษณ์สูง มีความหายากรดับปานกลาง เป็นจุดเปลี่ยนรูปแบบของเรือนแถวไม้เดิมในชุมชนท่าวัง โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคารวัสดุและการใช้สอยของตึกแถวเพื่อการค้ากึ่งที่พักอาศัย

คุณค่าด้านสังคม อาคารมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ความเชื่อน้อยมีความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องแค่ภายในอาคาร มีหิ้งพระ และหิ้งบรรพบุรุษติดผนังบริเวณชั้นสองมีความผูกพันและเป็นที่รู้จักของคนในชุมชน เนื่องจากผู้สร้างอาคารคือ ขุนบรรณรัตน์รักษ์ ถือเป็นบุคคลสำคัญของชุมชน เป็นชาวจีนที่ค้าขายในอดีตจนได้รับการแต่งตั้งเป็นขุนนาง มีการใช้สอยอาคารต่อเนื่อง ปัจจุบันตึกแถวได้สืบทอดเป็นของรุ่นหลานของตระกูล โดยมีการใช้สอยชั้นล่างเพื่อทำการค้าและสำนักงานชั้น 2 เพื่ออยู่อาศัย

ภาพที่ 7 แสดงภาพรูปแบบสถาปัตยกรรม ฝั่งบริเวณและรูปตัดของมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า E36

3) อาคาร F14

ศาลเจ้ากวนอู่ออกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2430 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เดิมเป็นอาคารไม้ ต่อมา มีการสร้างใหม่เป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กสองชั้นในบริเวณดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2473 ถือเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า โดยมีคุณค่าระดับสูง ด้านสุนทรียภาพ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาการและการศึกษาและด้านสังคม สามารถ

แสดงรายละเอียดประเมินคุณค่าได้ดังนี้ (ตารางที่ 2) (ภาพที่ 8)

คุณค่าด้านสุนทรียภาพ ด้านศิลปกรรมมีความสวยงาม มีการประดับตกแต่งด้วยลวดลายตามความเชื่อของชาวจีน ประดับบนงานปูนปั้นที่พอกขึ้นรูปเป็นโกลนเป็นรูปดอกไม้ หรือตุ๊กตางิ้ว หรือสัญลักษณ์สัตว์มงคล เช่น มังกร เน้นสีแดงและสีทองตามความเชื่อของสีมงคล (Boonsong, 2018) ด้านสถาปัตยกรรมการก่อรูปอาคารเกิดจากความต้องการใช้สอยจากอาคารไม้ สร้างใหม่เป็นอาคารสองชั้นเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นล่างเป็นส่วนสำนักงาน ห้องเก็บของ และช่องทางถนนเพื่อไปยังลานโล่งด้านหลังและตึกสมาคมพาณิชย์จีน ชั้นสองเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพของเทพเจ้ากวนอู และเทพเจ้าองค์ต่าง ๆ ผังบริเวณประกอบด้วยลานโล่งเอนกประสงค์เพื่อรองรับกิจกรรมประเพณีของชุมชนท่าวัง ผังชุมชนอาคารตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนการค้าชาวจีนเป็นย่านการค้าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ศาลเจ้ากวนอูมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาวจีนในชุมชนท่าวังในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยนายหลี่ซำเฮงพ่อค้าคหบดีชาวจีนแต่จิ๋ว คนสำคัญของชุมชนท่าวัง และได้ยกพื้นที่ให้ตั้งสมาคมพาณิชย์จีน นครศรีธรรมราช เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน อาคารมีสภาพดี โครงสร้างมั่นคงแข็งแรง มีอายุอาคารประมาณ 90 ปี

คุณค่าด้านวิทยาการและการศึกษา ความแท้ดั้งเดิมของอาคารมีน้อย เนื่องจากอาคารมีการบูรณะและปรับปรุงหลายช่วงเวลาส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอาคารหลายครั้ง แสดงภูมิปัญญาในการจัดการพื้นที่โดยการสร้างอาคารสองชั้น โดยชั้นบนเป็นที่ประดิษฐานขององค์เทพเจ้ากวนอู ชั้นล่างเป็นสำนักงาน ห้องเก็บของ และทางลอดอาคาร เพื่อเชื่อมกับพื้นที่

ลานเอนกประสงค์ด้านหลังอาคาร อาคารมีเอกลักษณ์สูงโดยการตกแต่งด้วยลวดลายตามความความเชื่อแบบจีน มีความหายากระดับปานกลาง มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคารตามยุคสมัยและตามความศรัทธาและความเชื่อของชาวจีนในชุมชนท่าวัง

คุณค่าด้านสังคม ศาลเจ้ากวนอูเป็นสถานที่ที่จัดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ มีความผูกพันเป็นที่ศูนย์รวมจิตใจของชาวจีนในชุมชนท่าวังตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 8 แสดงภาพรูปแบบสถาปัตยกรรม ส่วนผังบริเวณและรูปตัดของมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า F14

4) อาคาร F19

ร้านนครพันธ์ เป็นอาคาร 2 ชั้น 2 คูหา เป็นของหลวงจีนรัตนวิจารณ์ เป็นบุคคลสำคัญของชุมชนท่าวัง เป็นพ่อค้าชาวจีนที่ทำการค้าขายรุ่งเรืองจนได้รับศักดินาและตำแหน่งทางราชการ ปัจจุบันชั้นล่างเป็นพื้นที่เช่าของสำนักงานขายตัวเครื่องบิน ชั้น 2 เป็นที่พักอาศัยของเจ้าของและเป็นทายาทรุ่นหลานของหลวงจีนรัตนวิจารณ์ อาคารตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน ถือเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า โดยมีคุณค่าระดับสูง ด้านสุนทรียภาพด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาการและการศึกษาและด้านสังคม สามารถแสดงรายละเอียดประเมินคุณค่าได้ดังนี้ (ตารางที่ 2) (ภาพที่ 9)

คุณค่าด้านสุนทรียภาพ ด้านศิลปกรรมมีความสวยงาม ด้านหน้าอาคารมีการประดับตกแต่งด้วยลวดลาย

รูปแบบโคโลเนียล มีทางเดินในร่ม (Covered Arched) มีการประดับตกแต่งภายในบริเวณราวระเบียงและประตูด้วยเหล็กดัดมีลวดลายสวยงาม ด้านสถาปัตยกรรมเป็นอาคารสองชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นล่างเป็นส่วนสำนักงาน ส่วนด้านหลังมีทางเข้าด้านข้างอาคารเป็นที่พักอาศัยของเจ้าของอาคาร โดยมีบันไดหลักเชื่อมต่อกับที่พักอาศัยบริเวณชั้นสอง โครงสร้างอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กและก่ออิฐสองชั้นบริเวณผิวนอกอาคาร พื้นชั้น 2 เป็นโครงสร้างไม้ หลังคาจุ่มด้วยกระเบื้องคอนกรีต อาคารมีรูปแบบผสมผสานระหว่างจีนกับตะวันตก อันเป็นผลมาจากการติดต่อค้าขายกับทางปิ่นังและสิงคโปร์ อาคารตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนการค้าชาวจีน เป็นย่านการค้าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีความกลมกลืนกับกลุ่มอาคารรูปแบบโคโลเนียลโดยรอบ

คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ อาคารเป็นของหลวงจีนรัตนวิจารณ์ เป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท่าวัง และตัวอาคารตึกแถวร้านค้ากึ่งที่พักอาศัยในยุคแรก รูปแบบอาคารได้รับอิทธิพลจากตึกแถวในสิงคโปร์ มีรูปแบบผสมผสานระหว่างจีนกับตะวันตก อันเป็นผลมาจากช่วงเวลาที่มีการติดต่อค้าขายกับทางปิ่นังและสิงคโปร์ อาคารมีสภาพดี มีอายุอาคารประมาณ 120 ปี ถือเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท่าวัง

คุณค่าด้านวิทยาการและการศึกษา อาคารมีความแท้ดั้งเดิมในระดับสูงแม้มีการปรับใช้ส่วนค้าขายเดิมเป็นสำนักงาน แต่รูปแบบภายนอกและภายในอาคารมีรูปแบบเดิม มีความครบถ้วนของรูปแบบ โครงสร้างและวัสดุดั้งเดิมสูง แสดงภูมิปัญญาหลายด้านคือ ภูมิปัญญาด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมโดยมีทางเดินในร่มด้านหน้าอาคาร (Covered Arched) ผนังรอบอาคารก่ออิฐสองชั้นเป็นผนังรับน้ำหนักเป็นผนังที่ป้องกันความ

ร้อนเข้าสู่อาคาร มีช่องลมระบายอากาศภายในอาคารและการใช้แสงจากภายนอกเข้าสู่อาคาร ภูมิปัญญาฝีมือช่างโดยใช้โครงสร้างเสาคอนกรีตและผนังรับน้ำหนักและโครงสร้างไม้ของช่างฝีมือชาวสิงคโปร์ และภูมิปัญญาในการจัดการพื้นที่โดยเกิดจากความต้องการใช้สอยเพื่อรองรับการค้า สำนักงานและอยู่อาศัยภายในอาคารเดียวกัน อาคารมีความหายากในระดับปานกลาง แต่มีเอกลักษณ์สูงโดยอาคารเป็นตึกแถวรูปแบบโคโลเนียลแบบมีทางเดินในร่มด้านหน้าอาคาร (Covered Arched) และถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของรูปแบบตึกแถวในชุมชนท่าวัง

คุณค่าด้านสังคม อาคารมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมน้อย มีความเชื่อภายในเจ้าของอาคาร มีทั้งพระและบรรพบุรุษอยู่ในส่วนพักอาศัยบริเวณชั้น 2 ปัจจุบันร้านนครพันธ์เป็นตึกแถวรูปแบบโคโลเนียล ผู้สร้างอาคารคือ หลวงจีนรัตนวิจารณ์ เป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นที่รู้จักของชุมชนท่าวัง เจ้าของอาคารในปัจจุบันเป็นทายาทรุ่นหลานและมีการใช้สอยอย่างต่อเนื่องจากเดิมเป็นร้านค้าในยุคแรก ปัจจุบันเป็นสำนักงานสำหรับจองตั๋วสายการบินที่เปิดมาแล้วกว่า 30 ปี

ภาพที่ 9 แสดงภาพและรายละเอียดส่วนผังบริเวณและรูปตัดของมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า F19

บทสรุป

บทความวิจัยเรื่องมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าชุมชนท่าวัง เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องกระบวนการประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่เมืองเก่า โดยมีพื้นที่ชุมชนท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ศึกษา ด้วยแนวคิดด้านการอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์ในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตกว้างขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมมรดกทางวัฒนธรรม เป็นที่น่าสังเกตว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบและประชาชนในพื้นที่มักมุ่งเน้นโดยให้ความสำคัญกับโบราณสถาน และองค์ประกอบของเมืองเก่าที่ให้ความสำคัญกับอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีสูง แต่ในความเป็นจริงภายในบริเวณพื้นที่เมืองเก่านั้นยังมีอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่สอดแทรกอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของเมืองเก่าที่แสดงการก่อตั้งชุมชน วิถีชีวิตวัฒนธรรมเดิมความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเมืองด้วยกัน แสดงให้เห็นว่าการประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุม จึงนำไปสู่คำถามในการศึกษาว่า 1. ในชุมชนท่าวังมีสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าหรือไม่ 2. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าในชุมชนท่าวังมีคุณลักษณะอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัยคือ การศึกษาประวัติและข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนท่าวัง และศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เมืองเก่ามรดกทางวัฒนธรรม การสร้างเกณฑ์การประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่เมืองเก่าที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อการเก็บรักษาความเป็นเมืองเก่าให้ครบถ้วน โดยมีเกณฑ์พิจารณาคุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง 4 ด้านคือ คุณค่าด้านสุนทรียภาพ

คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านวิทยาการและการศึกษา และคุณค่าด้านสังคม

การประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวัง โดยการสำรวจภาคสนามโดยเลือกอาคารตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) 4 ตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาคุณค่าข้างต้น โดยสามารถสรุปคุณค่าในพื้นที่ คือ

อาคาร E2 ถือเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า โดยมีคุณค่าด้านสุนทรียภาพ อาคารมีรูปแบบอาคารเรือนอยู่อาศัยริมคลองแบบดั้งเดิม ด้านประวัติศาสตร์ อาคารเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชุมชนท่าวังในบริเวณริมคลองท่าชัก ด้านวิทยาการและการศึกษา อาคารเป็นแหล่งเรียนรู้ในการก่อรูปอาคารเกิดในช่วงเวลาของการคมนาคมทางน้ำในอดีต และจากปัจจัยการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ตั้งบนที่ราบลุ่มริมคลองท่าชัก โดยการยกพื้นอาคารและมีเรือประจำบ้าน ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเรือนอยู่อาศัยในชุมชนท่าวังบริเวณริมคลองท่าชัก และด้านสังคม อาคารมีการใช้สอยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่รุ่นแม่ซึ่งเป็นเจ้าของอาคาร

อาคาร E36 เป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่า โดยมีคุณค่าด้านสุนทรียภาพ อาคารตึกแถวมีความสวยงามรูปแบบโคโลเนียล ด้านประวัติศาสตร์ อาคารตึกแถวเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชุมชนท่าวังและผู้สร้างอาคารคือขุนบวรรัตนรักษ์เป็นบุคคลสำคัญของชุมชนในช่วงเวลาที่มีการติดต่อค้าขายกับปักษ์และสิงคโปร์ ด้านวิทยาการและการศึกษา อาคารตึกแถวโคโลเนียลเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในการใช้สอยพื้นที่ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เทคนิคการก่อสร้างและฝีมือช่างในอดีต รวมถึงถือเป็นจุดเปลี่ยนรูปแบบของเรือนแถวไม้เดิมและด้านสังคม อาคารตึกแถวมีการใช้สอยอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันเจ้าของอาคารเป็นทายาทรุ่นหลานของขุนบวร-รัตนรักษ์

อาคาร F14 ศาลเจ้ากวนอูถือเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าด้านสุนทรียภาพ อาคารมีรูปแบบสวยงามตามความเชื่อของชาวจีน ด้านประวัติศาสตร์อาคารเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ด้านวิทยาการและการศึกษา แม้ความแท้ดั้งเดิมของรูปแบบอาคารมีน้อยเนื่องจากการปรับปรุงหลายครั้ง แต่เป็นรูปแบบอาคารมีเอกลักษณ์สูง ด้านสังคม ศาลเจ้ากวนอูเป็นสถานที่จัดงานประเพณี และศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของชาวจีนในชุมชนท่าวังตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

อาคาร F19 เป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าโดยมีคุณค่าด้านสุนทรียภาพ อาคารตึกแถวมีความสวยงามรูปแบบโคโลเนียลแบบมีทางเดินในร่มด้านหน้าอาคาร (Covered Arched) ด้านประวัติศาสตร์ ผู้สร้างอาคารคือหลวงจีนรัตนวิจารณ์เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาที่มีการติดต่อค้าขายกับปิ่นและสิงคโปร์ ตึกแถวหลังนี้ถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชุมชนท่าวัง จากการรับอิทธิพลรูปแบบตึกแถวโคโลเนียลในช่วงเวลาที่ชุมชนท่าวังมีการติดต่อค้าขายกับปิ่นและสิงคโปร์ ด้านวิทยาการและการศึกษา อาคารตึกแถวมีความแท้ดั้งเดิมสูง เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในการใช้สอยพื้นที่การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เทคนิคการก่อสร้างและฝีมือช่างในอดีต อาคารตึกแถวโคโลเนียลเป็นอาคารที่มีเอกลักษณ์สูงและเป็นจุดเปลี่ยนรูปแบบของเรือนแถวไม้ในชุมชนท่าวัง และด้านสังคม อาคารตึกแถวมีการใช้สอยอย่างต่อเนื่องถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต

ในการสำรวจภาคสนามและประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนท่าวังพบว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นสามารถวัดและอธิบายคุณค่าได้ และนอกจาก

โบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรแล้วในบริเวณพื้นที่ชุมชนท่าวังยังมีมรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าอีกจำนวนมาก เช่น เรือนไม้ยกพื้นริมคลองท่าซึก ตึกแถวบริษัทบวรพาณิชย์ ตึกแถวร้านนครพันธ์ ศาลเจ้ากวนอู เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

การประเมินสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทรงคุณค่าในชุมชนท่าวังเป็นการประเมินด้วยเกณฑ์มาตรฐานที่สร้างขึ้นโดยนำเสนอผ่านความเห็นของผู้วิจัย สามารถมีการประเมินซ้ำได้เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น และเพิ่มวิธีประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนท่าวัง

Reference

- Boonsong, C. (2018). *San chao: Phumthi Sinlapa Tamnan Khwam Ngotngam Hæng Sattha [Shrine: Artistic Space, Myth and Beauty of Faith]*. Retrieved from <https://lifeandhomemag.com/th/2018/02/04/ศาลเจ้า-พื่นที่ศิลปะ-ต้า/>
- Fine Arts Department. (2009). *Khumur Kanchat Lamdap Khwamsamkhan Borannasathan [Handbook of Prioritising Historic Sites]*. Bangkok, Thailand: Historic Registration and Information Group.
- Google. (2019). *Tha Wang, Mueang Nakhon Si Thammarat*. Retrieved from <https://www.google.com/maps/place/Tha+Wang,+Mueang+Nakhon+Si+Thammarat+District,+Nakhon+Si+Thammarat+80000,+Thailand/@8.4465374,99.9572194,3002m/data=!3m2!1e3!4b1!4m5!3m4!1s0x305306cb1d6d88f9:0x40223bc2c381330!8m2!3d8.4473387!4d99.9660688>
- Khanjanusathiti, P. (2009). *Kan Anurak Morradok Sathapadtayakam Lae Chumchon [Architectural and Local Heritage Conservation]*. Bangkok, Thailand: Chulalongkorn University Press.
- Nonnat, A. (2019). *Mueang Boran [Ancient Town]*. Bangkok, Thailand: Mueang Boran Press.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Culture. (2012). *Kantrimkan Namsanoe Lang Morradok Pheua Kheun Banchee Morradok Lok [The Preparation for Heritage Site Nomination for the World Heritage]*. Bangkok, Thailand: Sahamit Printing & Publishing Co. Ltd.
- Petkaew, C. & Noonsuk, P. (1977). *Kampheng Mueang Morradok Thang Watthanatham KhongChao Nakhon [City Wall: Cultural Heritage of the People of Nakhon Si Thammarat]*. Nakhon Si Thammarat, Thailand: Wittayalai Kru.
- Songprasert, P. (2011). *Wiwatthanakan Khong Naithun Chin Nai Nakhon si thammarat: Raingan Sammana Prawattisat Nakhon si thammarat Khrang Thi Si Ruang Sinlapawatthanatham Nakhon si thammarat Kap Kan Plianplæng Thang Setthakit Læ Sangkhom [The Evaluation of Chinese Capitalists in Nakhon Si Thammarat: the 4th Nakhon Si Thammarat's History Seminal Report on Nakhon Si Thammarat's Art and Culture towards Economic and Social Change]*. Nakhon Si Thammarat, Thailand: Time Printing.
- Upparamai, N. (1983). *Nom Ramluk [Remembering Nook]*. Bangkok, Thailand: Wattanapanich.